

GRADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
20 Martie st. v.
1 Aprilé st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea in
Közép-utca nr. 395.

Nr. 12.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe ¹/₂ de an 5 fl.; pe ¹/₄,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

C a l u l.

— După cântecele populare ale Românilor.

Un circ arsese...¹⁾

Acolo unde în ajun eră numai veselie: jocuri și risuri, acum nu eră alt de cât o jalnică grămădire de sfărâmături negre, încă fumegând sub cerul albastru. Din norocire, nici un sullet de om nu perise pradă nesățioșelor flacări cari, numai în câteva clipe, mistuise vasta construcțiune; dar vai! rămășițele posomorite a mai mult de două-deci cai prefăcuți în scrum, zăceau unele lângă altele. Și braul de gendarmi ce impresură locul sinistrului, nu eră de cât cea mai slabă stavilă ce s'ar fi putut opune mulțimei care da năvală în ântru, fie-care vrând să-și potă da sēma „de visu“ despre mărimea desastrului.

Eu încă n'am lipsit de a merge să-mi satur, ca toți cei-l-alți, ochii de acesta durerosă privelișce. Ei erau aci, sērmanii cai, părliți cu desēversire, cu pân-tecele plesnite, cu pelea crepată, sgārciți de durere și de flacări unii, alți cu totul mistuiți. Acesta vedere îți stringea inima și în ochii multora dintre privitori am văduț strălucind câte-o lacrimă care, scăpând de sub pleope, le brăsdă fața.

Și pentru ce o jale adâncă cuprindea pe ori-cine eră martor la acesta privelișce? Veniă asta ore numai de-acolo, că acești cai ne desfētase cu câteva cēsuri mai 'nainte? Nu cred! Omul e făcut să dea uitării tōte desfētările ce gustă în viețā și cu atât mai mult pe cele d'un minut! Deci, nu în amintirea unei simple desfētări d'un minut, ci aiurea trebuie să căutām isvorul acestei porniri de milă, de înduioșare, ce cuprindea pe toți la vederea bieților cai prefăcuți, din carne și oșe, în scrum negru. Și cum o simțire atât de mare ca înduioșarea nu pōte porni de cât din inimă, în inimă dar trebuie să căutām obirșia acestei simpatii a Romānului pentru cai.

Acesta și va fi obiectul cercetării nōstre pentru astăzi.

I.

Poesia este oglinda inimei. În poesia populară romānă dar, vom găsi resfrântă prin mii de trāsuri, prin mii de rađe geniale, inima romānescă.

Studiând acesta poesie, vom allă că iubirea pentru cal e sādītă chiar din nāscare în inima Romānului. Ea creșce cu vârsta și acesta iubire este caracteristica voinicului care singur ne-o spune când cāntă:

Că de când eram eu mic,
Aveam semne de voinic:
În loc să me leg de sapă,
Eu duceam murgul la apă;
Iēr când murgul necheză.
Doru 'n mine se treziă,
Dor de codrul inverđit,
Cum e bun de voinicit.²⁾

I lipseșce calul? Voinicul român se crede cel mai nifericit dintre muritori. Calul și armele! ietā cređu lui. I lipseșce aceste? nimic nu se mai prinde de inima lui:

Gēba beu, gēba mănānc.
Gēba mijlocul inii string.
Decă n'am arme să 'nceug
Și cal bun să mi-l inching.
Voinicelul nearmat
E ca șciuca pe uscat;
Voinicelul fără cal
E ca peșce pe mal,
Și ca mērul lângă drum:
N'are pace nici de cum.
Căți trec il sburutăiesc
Și de crengi il sērăcesc.
Dar voinicul inarmat
Și p'un smeu încălecat.
Drăgālaș e și frumos
Ca lucēfēr luminos.³⁾

Pentru asta el e 'n stare să dea tot după dēnsul în schimb unui cal bun. Vedeți pe Codreanul cum se tot primblă prin ponōre și „prin potice fără sōre“, căutând un călușel

Roibuleț cu pērul creț
De-a lui Codrean drăguț.⁴⁾

dar

Mult alērgă, s'osteneșce,
Cal pe gânduri nu găseșce.⁵⁾

pană când, vedēnd că nu-l ajutā norocul, se coborā

¹⁾ V. Alecsandri: Poesii populare ale Romānilor. București, 1866, p. 254.

²⁾ Id. ibid. p. 290.

³⁾ Id. ibid. p. 86.

⁴⁾ Id. ibid. p. 86.

⁵⁾ Circul „August Krembser“, în București.

olea 'n vale la strîmptóre
Unde trec mocani cu sare, ⁶⁾

și iecă unul călare p'un roib tocmai cum i eră drag
Codreanului. Atunci acesta-i ȳice :

„Măi, mocane, frăȳióre,
Nu ȳi-e roibul de schimbare ?
Să-ȳi dau gheba din spinare
Și-un car mare plin cu sare,
Un car mare cu opt boi,
Să pleci bogat dela noi ?“ ⁷⁾

dar mocanului nu-i e nici de schimbare, nici de vëndare ; totuși Codreanul stăruiește cu cea mai mierôsă voce :

„Alelei, mocănaș dragă,
De mine dorul se légă :
Fă și tu pe dorul meu,
Că bun e cel Dumneȳu !
Dă-mi pe roibul drăguleȳ,
Ca să cerc de-i șoimuleȳ ;
De-mi-a plăcé âmbletul,
Eu ȳi-oiu da și sufletul“ ⁸⁾

Așîderea și Joviȳă, „fecioraș de Novăciȳă“, care singur între ôșpeȳii cei șgomotoși ai moșului seu Balaban .

Bea păharul neurat,
Stă la mėsă ne 'mbiat, ⁹⁾

ce n'ar da pentru un cal cu care să pôtă isbândi întru răpirea fetei Cadiiului din Odriiu ? De nouă ani de când âmbłă sê-și găsescă protivnică, spetise și ciumpăvise nouă cai fără nici un fel de folos. „Dar când am venit“, ȳice el,

„Și aprôpe am sosit,
În tērgul Odriiului,
La curtea Cadiiului,
Mândră ȳină am zărit :
Bună mi-ar fi de răpit
Și n'am cal de isbândit“ ¹⁰⁾

Moșul Balaban, cum auȳia de pricina care nedomiriă pe feciorașul de Novăciȳă,

Se 'sculă și-apoi ȳicea :
„De-i voi și de mi-i da
Tot pe ani
Burduf de bani
Și pe lună
Punga plină,
Pe tot sfertul
Galbenul :
Cal pe gândul teu ȳi oi u da“ ¹¹⁾

Credeȳi, că preȳul fabulos ce i se cerea, a putut face pe Joviȳă să stea o clipă măcar la îndoielă ? O ! nici de cum, căci

⁶⁾ Id. ibid. p. 86.

⁷⁾ Id. ibid. p. 86.

⁸⁾ Id. ibid. p. 86.

⁹⁾ S. Fl. Marian : Poesii populare din Bucovina. Balade Române, 1869, p. 49.

¹⁰⁾ Id. ibid. p. 50.

¹¹⁾ Id. ibid. p. 51.

Joviȳă când auȳia,
Mantaua jos o 'ntindea,
De trei ori cu bani o 'mplea,
Moșului seu că mi-o da ; ¹²⁾

fiind că Românul vré mai bucuros să n'aibă cămășă 'n spate, de cât să n'aibă un cal

Cum e bun de călărie,
Cum e bun de voinicie.

De-aceea vedem pe Sērb-Sērac

Voinicel și sprintenel,
Dar sērac ca vai de el ! ¹³⁾

primblându-mi-se în sus și în jos, pe la cișméua lui Murad, călare „pe fugaru-i cel frumos“ care când necheziă

ȳarigradul se treziă ;
Turcii toȳi că alergau
Și pe Sērbu-l întrebau :
„Copilaș de Sērb-sērac,
Nu ȳi-e Negrul de Bugeac ?
De ȳi-e negrul vëndētor,
Eu ȳi sânt cumpērător.
Că vreu bine sē-l plătesc,
Cu aur sē-l cumpenesc.
— Nu mi-e Negrul de vëndare,
Nu mi-e Negrul de schimbare,
Că-i voinic și puin de smen
Și-i fugar pe placul meu !“ ¹⁴⁾

II.

Și ne putem ușor esplică nevrerea lui Sērb-sērac de a-și vinde calul, chiar când i se propune a il cumpēni cu aur. Una din plăcerile Românului este aceea de a călări. Călăria la el este o patimă. Lui i-e tare drag când are un „Negru de Bugeac“, un „Roibuleȳ cu pērul creȳ“, un „Murgușor mic“ ori o „Vēnētă cu dungi pe spinare“, sē se mândrēscă ori ca Sērb-sērac, făcēnd admiraȳiunea ȳarigradului ; ori ca Joviȳă, feciorașul de Novăciȳă, care, după ce s'asvērliă pe calul moșului seu Balaban, ajungēnd la curtea Cadiiului

Se primblă în jos și 'n sus
Prin tērgul Odriiului,
Pe marginea drumului,
Negrul ostoindu-și-l,
De spume ștergēndu-și-l ; ¹⁵⁾

ori ca Jordache al Lupului pe lângă greul rădván care pörtă pe „drăgálașa de Marică“, soȳia lui. Îngăduiȳi s'admirăm un moment acest tablou. Poetul poporal cântă zugrăvindu-ni-l :

Frunȳă verde de negară,
Pe cel drum în ȳi de vēră
Ce se vede strălucind
Și spre Eși inaintând ?
Un rădván cu telegari :
Șese negri armăsari,
Și 'n rădvánul boieresc

¹²⁾ Marian, op. cit., p. 51.

¹³⁾ Alecsandri, op. cit. p. 106.

¹⁴⁾ Alecsandri, op. cit. p. 106.

¹⁵⁾ Marian, op. cit. p. 52.

Un lucéfér pământesc
Cu chip dulce femeiesc;
Iér pe lângă cel rădvan,
Călare p'un năsdraivan,
Merge mândrul Jordăchel
Cu slugile după el.¹⁶⁾

Și de plăcă în călătorie, îl vedem ca Vêlcul care

Patru boi la car punca
Și pe cal încălecă,
Drumul la vale-apucă:
Apucă 'n călătorie,
Să facă negustorie.¹⁷⁾

Iér de-apucă drumul codrului, de plăcă 'n haiducie, tot călare-l vedem ca pe Jianul, despre care copilele diceau mamelor lor:

Colea, maică, 'n făgețel,
S'a ivit un voinicel
P'un cal vênêt-porumbel:
Me duc, maică după el!¹⁸⁾

ori ca pe Mihul care, pe la miez de noapte, suiă „pe costă de plaiu” călare „p'un murgușor mic”, aci chiuind, aci

Din cobuz sunând,
Codrii desmierdând,¹⁹⁾

și-aci

Din frunze pocnind,
Codrii vechi trețind.²⁰⁾

De unde lesne putem deduce, că Românul este un sportman (călăret) desevêrsit. Vedeți cum feciorașul de Novăciță, cu totă smereșia lui, șcie purtă pe Negrul moșului seu: Balaban, luând mantaua plină cu bani a nepotului seu, intră în grajd și scotea pe Negrul lui

Joviță se întindea,
De dirlog că mi-l prindea
Și pe el se asvêrlia
Și de-acole purcedea:
Și săria câte-un pârlog;
Mi-l plesniă peste spinare,
Săria două-trei hotare.²¹⁾

Dar cine ôre s'ar încumetă să imite pe moșul Balaban care, de auđiă pe Joviță, aprôpe să fie ajuns de ômenii Cadiului căruia isbutise să-i răpescă feta, chie-mându-l în ajutor,

Pe galbena mi-o scotea,
Nici cu frâu,
Nici fără frâu,
Ci c'un căpestrel
Slab și subșirel,
Și cum mi-o scotea,
Pe ea s'asvêrlia,
Și-apoi purcedea . . .
Și mergea ca vântul
Ne-atingând pământul.²²⁾

¹⁶⁾ Alecsandri, op. cit. p. 181.

¹⁷⁾ Alecsandri op. c. p. 38.

¹⁸⁾ Id. ibid. p. 160.

¹⁹⁾ Id. ibid. p. 62.

²⁰⁾ Id. ibid. p. 62.

²¹⁾ Marian, op. cit., p. 51.

²²⁾ Id. ibid., p. 57.

III.

Dar nu numai pentru a âmbla călare Românul iubeșce calul. El are într'ensul un cel mai bun prieten, are, ca vitezul Gruie în Negrișorul lui, un frate. Calul e părtaș la toate bucuriile și durerile stăpânului seu: el e credinciosul dorurilor lui, martorul dragostelilor lui, prietenu-i de nenorocire, tovarășu-i de pribegie.

Nu ne putem întinde aci asupra poveștilor populare în cari am găsi materie pentru a scrie volume întregi asupra lui Vênteș, Graur, ș. a., caii Feți-frumșilor și Feți-logofeșilor cu pêrul de aur, pe cari-i pörtă pe la toate împărățiile crailor de toate boielile, cum: Roșu, Alb, Negru și pe la toți sântii. Ne mărginim dar numai la cântecele poporului cari ne spun că, pentru a-și duce mai rapide stăpânul la iubita care-l așteptă, calul nici apă curată nu bea, nici ierbă verde nu pașce, după cum și călărețul ênsuși mărturiseșce:

Din Siret și până 'n Prut
Murgul apă n'a beut,
Ierbă verde n'a păscut.
De-a păscut în câmp vr'odată.
A păscut ierbă uscată
Și-a beut apă din baltă
Cu glod negru-amestecată.
Țiu, țiu, țiu, murgule, sbôră
Pân' la verde dumbraviôră.
S'ajungem încă cu sôre
La Florica, dulce flóre,
Ce m'așteptă cu mâncare
Și cu dulce sărutare.²³⁾

Ca prieten de nenorocire, la cine-alêrgă feciorul când o mamă rea îl blastemă să-i mânance „corbii carnea”.

Ciôrele
Piciôrele,
Ceoicile
Ciolanele,
Pe toate dêlurile.²⁴⁾

de cât la grajd, la Murgul seu pe care-l țesală, îl închingă, îl spēlă cu lacrimile ce-i curg șirôie pe obraji și-l svêntă cu năframa? El încălecă apoi pe dênsul și plăcă 'n cea lume largă, luându-și ȃiua bună

Dela frați, dela surori,
Dela grădina cu flori,
Dela prieteni și vecini,
Dela lunca cu sulcini.²⁵⁾

Iér ca tovarăș de pribegie, când ura domnêscă mergea de lovia la casele Lupului, vedem pe Jordache că lăsând tot: casă, averi, până și pe draga lui Mariă,

El cu Domnul se 'nvărăbiă
Și călare pribegia.

Al lui, ca și-al feciorului pribegind de blăstemul unei mame rele, calul eră singurul prieten care-l însoția pe calea străinătății; el e mângâierea Românului când acesta geme în esil, în „négra străinătate”, de parte de țêră, departe de nêmuri, departe de prietini!

²³⁾ Alecsandri, op. cit., p. 248.

²⁴⁾ Marian, op. cit., p. 28.

²⁵⁾ Id. ibid., p. 29.

IV.

De-aceea Românul are atâta atențiune pentru calul seu, de-aceea îl acopere de atâte fragede îngrigiri, de atâte gingașe desmierdări.

Dacă vrei să știți cum și-l desmierdă, ascultați ce ne spune poetul poporal despre Gruie, când acesta își găsiă calul:

El afară mi-l scotea,
Frumușel mi-l înșeuă,
Înșeuă și înfrână
Și pe ochi îl sărută.²⁶⁾

Ascultați și cum Românul îndrăgostit nu numai lui, ci și Murgului seu pörtă de grijă. El îi dice, mergând la iubita lui:

Țiu, țiu, țiu, murguțul meu,
Fugi în sbor ca dorul meu,
Că eu frate bine-ți vreu.
Calcă, murgule, lupeșce
Și te-așcerne țepureșce,
Că zăresc în bălătură
Mândra mea cu miere 'n gură,
Să-mi dea mică flori de sîn,
Să-ți dea ție braț de fân.²⁷⁾

Chiar străinii sânt incredințați, că numai Românii știu să-și pörte caiii. De-ací vine, de sigur, că Ghiraihan, vedând că Gruie îi luase Negrul,

Oftă greu și mi-i dicea:
„Măi! Gruie, vitez mare,
Dela mine ai iertare,
De vrei numai să te prinđi
Negrul meu să nu mi-l vinđi,
Să nu-l vinđi la Ungurean,
Nici la Turc țarigrădean,
Să nu-l vinđi nici la Litean,
Că Liteanu-i om viclean.
Ci să-l vinđi la un Român,
Că-i om drept și bun stăpân
Și de mână mai dănos,
Și de suflet mai duios.
El pe Negrul de-a avé,
Tot de nunți mi l'a ținé;
Eu la densusul Poiu vedé
Ori la nunți, ori la reshoi
Când ne-om luptă noi cu voi“.²⁸⁾

Românul nici odată nu și-l împovăreză și, cu totă inima lui cea bună, cu totă galanteria lui cătră partea femeieșcă, el merge până la cruđime, numai pentru a-și scuti de povără calul pe care nu încetéză de a-l tot neteđi cu dragoste. Priviți cum:

Pe cel deal, pe cel colnic,
Trece-o pruncă și-un voinic;
Voinicelul haulind,
Și pe Murgul neteđind,
Ier pruncuța suspinând
Și din guriță dicend:
„Ia-me, bădiță, călare,
Că nu mai pot de picioré;

Drumu-i greu și grunțuros,
Nu mai pot merge pe jos!
— Puiculiță, chip frumos,
Eu te-aș luă bucuros,
Dar mi-e murgul sprintenel,
În picioré subțirel;
Murgu-i mic și drumul greu,
Abiă duce trupul meu,
Trupul cu păcatele,
Mijlocul cu armele“.²⁹⁾

Și când vr'o nesocotință îl face să-și strice calul, el îl jăleşce ăile 'ntregi ca Ghemiș care, ne-având alt de lucru într'o ăi, punea

Șapte buți alătura
Cu Vêneta le săriă
Pe Vêneta o spelă!
Ier Ghemiș ca un nebun,
O legă de un alun
Și trei ăile o plângea:
Nici că se mai mângăiă!³⁰⁾
(Încheierea va urmă.)

Iuliu I. Roșca.

Flórea și roza.

(Încheiere.)

După cum am premis, știința florilor e foarte frumósă, ier horticultura nu numai că e o ocupațiune pré dilectă, dară e și necesarie din punct de vedere economic.

Credem, că nu greșim, dacă amintim la acest loc, că la noi horticultura nu stă tocmai pe o tréptă înaltă. Copilașii noștrii ies din școli, fără să știe baremi în parte ce e horticultura. Fetițele ar trebui instruate și îndemnate încă până când umblă la școla din sat, ca să grigescă și să aibă fie-care grădinuța ei, și acolo să sémene flori și legume. Și acesta ar fi un ce foarte folositor, căci est-mod s'ar pune basă la înaintarea economiei casnice în ceea ce priveșce pe femeia română. Căci ietă: Țerancele noastre de multe ori își lasă grădina gólă, ba în timp de veră n'au un fir de petringel, ier în timp de iernă cumpără cépa, morcovii, aiul, mazerea, curechiul dela Săsoice pe bani scumpi! Acesta e un ce réu, foarte réu! Luminători ai poporului, preoți și învățatori ridicăți acest réu! Îndemnați pe țerancele noastre la lucru, căci est-mod nu vom merge departe! Îndemnați-le la lucru și să nu perdă timpul, căci englesul dice: „Timpul e ban!“

Asemenea și țerenii noștrii negligă pomologia. De unde vine acesta? Din lipsa de învățatori practici și ómeni acasă în ceea ce se ține de statul lor. Te dore inima, când veđi grădinile țerenilor noștrii pustie, ori cu câți-va pomișori, dar și aceia în rea stare, pe când grădinile Sasului sânt ca și Edemul lui Adam. Și pană când în sinul poporului nostru rustic, nu vom ave învățatori bărbați și esperți, pană atunci tot est-mod va merge lucrul. Un învățator bun e lumina poporului; un învățator neglijent și ignorant, putem dice cu tot dreptul, că e întunerecul poporului. A fi învățator, cum se cuvine, nu e de ajuns a avé testimoniu cu calcuți buni, ci se cere imperios a pune cu siguranță în practica cele învățate în preparandie.

Se recomendă dară învățătorilor noștrii să nu neglige nici horticultura și în genere economia!

²⁶⁾ Alecsandri, op. cit., p. 99.

²⁷⁾ Id. ibid., p. 248.

²⁸⁾ Id. ibid., p. 80.

*

²⁹⁾ Alecsandri, op. cit., p. 17.

³⁰⁾ Id. ibid., p. 129.

Nu plânge, mamă dulce!

Și acum se începem cu roza!

Marele economist Turgot numește lumea un tablou, al cărui autor e însuși Dumnezeu. Colorile acestui tablou sînt minunatele lucruri ce se află în univers și pe pămînt. Turgot nu vede în nimica mai multă frumseță și măiestrie decît în om, dar cu toate acestea nu găsește nicăiera mai mult farmec și dulceață decît în o roză frumoasă și bine dezvoltată.

Ne vom ocupa puțin de acest sublim ideal: și încă așa precum o aflăm depinsă de condeii unui celebru scriitor german, Dippel.

Roza, acesta plîntă de iubire a tuturor popoarelor, e răspîdită deja în stare selbatică mai peste toate țările Europei, Asiei și Africei: pr. și în America septentrională; chiar pe piscurile Alpilor, ce sînt etern acoperite cu nea, — pe munții Americii nordice, în spelunce, pe teremul Grönlandiei, Siberiei, Islandiei, încă cresc câteva specii de roze. Numai Australia și ținuturile ecuatoriale nu ne dau roze în stare naturală.

Cară a fost poporul, ce mai întăiau a cultivat și a nobilitat rozele; — s'eu în care țară ori parte și-au dezvoltat rozele pompa și ornamentul lor sub mîna culturii, nu se pôte ști. Grădinile renumite ale Babilonului numeră rozele între tesaurii cei mai scumpi ai lor. Biblia chiar ne spune, că roza a fost cunoscută și iubită de anticii Ebrei. Roza de Jerichon.

La popoarele cele mai vechi culte ale Europei, cu deosebire la Elini, rosa a fost cunoscută deja în timpii eroici ai lor. Homer o depege în Iliada și Odissee. Sappo (600 a. Chr.) o numește: „regina florilor. De ce stimă și iubire s'a bucurat roza la anticii Greci se vede din istoria lor socială. La festivitățile lor, la jocuri publice, la sacrificiile lor pr. și la alte ceremonii religioase nu lipsiau roze. Juni și june se împodobiau și se încununau cu roze. Roza eră privită și ca simbol de frumsețe, de iubire și junie și se aducea în onorea Țeilor și a Țeitelor.

Chiar în părțile nordice europene s'a răspîdit datina a atîrnă o roză albă de podul casei mai cu sîmă la adunări sociale ori la alte adunări de interes politic; și acesta roză eră un semn sub care ca și când ar fi jurat, cei de față aveau să țină în cel mai mare secret, tot, ce s'a proiectat ori promis aci. Tot lucrul din acestea adunări avea să remănă în peptul fie-cărui participante ca un secret sânt. Cu toate acestea astăzi acesta datină în realitate nu mai există; dar totuși pînă aci e în us alocuțiunea: „Ego confido vobis „sub roză“. Adecă: Eu me incred în voi „sub roză“ că adecă veți păstră lucrul acesta în inimile vóstre ca un secret sânt!

Romanii cei vechi încă prețuiău roza fôrte. Ei, după cum mărturisesc unii scriitori de ai lor, se dice că ar fi primit roză prin Egipteni, cari au adus rozele în abundență mare la Roma. Roza e cîntată de poeții cei mari ai Romanilor. Vinderea rozelor și în genere a florilor se făcea mai cu sîmă prin fețele cele mai frumoase; și poeții romani au immortalizat prin versurile lor mai multe fete de acestea. Sub domnia lui August și a împărăților următori, iubirea de roze, ce erau privite ca reginele florilor, și-a ajuns culmea. La ospețe se vedeau roze, le puneau pe table și se împodobiau cu ele. La petreceri publice, stratele se asternau cu foile florilor; ier statuele și tipurile Țeilor se ornau cu cununii și guirlande de roze. Ba, ce e mai mult, patricii prânđiau culcați pe pat de roze. Un scriitor naréză despre Nerone, că adecă acesta ar fi dat 200,000 taleri, pentru rozele ce i-ar fi trebuit la o unică festivitate. După căderea imperiului roman, cădînd și lumea într'o stare de barbarie, grădinăritul fu negles. Dar când popoarele s'au scos din acesta stare

selbatică, când desele resbele apuseră, ier fisionomia lunei deveni veselă și dulce, cultura grădinilor se renăscu; antologia fu ieră ridicată. Carol marele, acest general mare al timpului de atunci, avea pentru roze o iubire nespúsă de mare. El ordonă a se cultivă în grădina sa acesta flóre, regină între flori.

La Mauri în Hispania a fost innălțată roza la: „flóreă iubirii“ și s'a sacrificat cea mai mare grijă pentru cultura ei.

În evul međ, iubirea cătră roze ieră se iveșce în Italia. Un șir de ani a fost datina în biserica catolică, că pontificele roman trămitea o „roză aurie“ monarcului vre-unui stat, ca sem de stimă și de considerațiune. Chiar aci stă roza în Italia în fruntea florilor.

În Franția, unde cresc 19 specii de roze în stare selbatică, între cari mai cu sîmă așa đisa: „roza francesă“, din care derivă o mulțime de specii pompoase — a fost și este roza o flóre fôrte plăcută. Drept aceea poeții francesi și troubadurii evului međ, o-au cîntat în versurile lor. Astăzi chiar există în comuna Saleney o datină populară, păstrată din timpurile antice, că adecă în fie-care an se ofere ca premiu, sub mai multe bucurii și ceremonii o cunună de roze, acelei fete, care s'a destins prin virtute ori alte fapte bune.

În Anglia, în acesta țară cu grădinile sale pompoase, cu locuitorii sei plini de amóre pentru flori, roza se numeră încă din timpurile vechi între florile de iubire. Casele York și Lankaster, luară roze roșii și albe, ca semne de partidă; de unde sângerósele lupte între aceste două partide s'au numit: „Resbelul rozelor“. Renumiții poeți ai națiunii englese au cîntat ornamentele rozei fôrte adese în versurile lor. De câteva decenii de ani amóreă pentru roze în Anglia e generală.

În Germânia încă s'a cultivat roză și stă pînă aci în cea mai mare onóre chiar din era eroică și de dezvoltare a națiunii germane. Cântăreții amoroși întrețesiau figuri în cari jocă un rol mare roză, în versurile lor, ca să espună și să facă cu atît mai sensitiv amorul infocat din junetă. Aceste versuri ale lor au vibrat prin seculi pînă în timpurile nôue. Regele Wilhelm III-a cumpărat o colecțiune enormă de roze, și a ordonat să se edifice pe insula Păunilor la Potsdam un „rozarium“ însemnat, unde și aci se cultivă rozele cu mare grijă și iubire. Bércul dela Coburg pórta numele: „Rosenau“, și nu fără drept!

Est-mod a fost cunoscută, iubită și cultivată roză mai la toate popoarele în nord și în sud, ca simbolul delectării, ornamentului și al iubirii.

3, 15 sept. 1882.

S. P. Simon.

Îngâmfarea pedepsită.

— Anecdotă populară. —

Și pe vremea, când umblă Cristos pe pămînt, practica țiganii două măestrui de căpetenie, musica și fauritul.

Pe atuncia trăia într'un sat un faur țigan. Acest țigan eră lăudăros ca toți țiganii, despre cari spune dicătórea, că „tot țiganul își laudă calul“. El se lăudă, că meșter ca dînsul în făurit, ba, nici măcar cale de nôue poște impregiur.

Vestea despre marele meșter țigan ajunse și la urechile lui Cristos, care își și propuse, ca să pedepsească pe țiganul lăudăros.

Într'o đi se infătoșeză în făuriștea marelui meșter un tinăr și-l rógă, să-l primescă de invěțacel la făurărit. Tocmela se făcu iute și tinêrul deveni invěțacelul țiganului.

Tinêrul eră Cristos.

Peste vr'o câteva zile trâmite țiganul pe nevasta sa cu învățacelul în pădure, ca să facă cărbuni.

Ajungând aceștia în pădure, țigana arată învățacelului de unde să taie lemne, cum să le taie de scurte și să le dea foc. Ci spre mirarea țiganei, tinărul adună lemnele grămadă pe tundra sa așternută și le dă foc; în sfârșit stinge focul cu apă și adunând tundra cu cărbunii, o aruncă pe spinare și pleacă către casă.

Acasă povesti țigana bărbatului, ce văduse, ci acesta, ca să nu creadă cineva, că el știe mai puțin de cât învățacelul seu, răspuse țiganei:

— Și-apoi ce te miri tu de învățacel! Nu știi tu, că asta o a învățat dela mine?

Țigana tăcù, că-și cunoșcea bărbatul.

După ce se isprăviră cărbunii făcuți de învățacel, se duse țiganul singur în pădure, să facă alți cărbuni, și fiind că era iernă, îmbracă cogiocul cel nou, ca să nu-i fie frig.

După ce tăia lemnele mărunț, așternu cogiocul, le aședă pe cogioc și le dade foc. Însă spre mirarea lui nu numai lemnele ardeau, ci și cogiocul cel nou se făcu scrum.

*

După vr'o câteva săptămâni ietă că trece prin sat un domn, călare pe un cal frumos; se oprește dinaintea făuriștei, ce era lângă drum, și chieamă pe faur să-i potcovască calul la un picior, că-și pierduse potcova; însă se grabescă, fiind că are cale lungă.

Ci din întâmplare ne fiind meșterul acasă, învățacelul se apucă și face potcova, apoi taie piciorul calului din genunchi, îl duce pe nicovelă și-i bate potcova; apoi îl lipește ieră bine la loc. Calul e potcovit, domnul se aruncă călare și sboră mai departe.

Însă sosind țiganul mai târziu acasă, nevasta lui, care văduse pe ferestă tot, povesti bărbatului, cum a potcovit învățacelul calul.

— Ce te miri prout'o! Nu știi tu, că învățacelul nostru învăță lucrurile acestea dela mine? — Țigana cu îngâmfare.

Țigana trebui să tacă, dar în inima ei nu credea, că pe bărbat nu-l văduse nici odată făcând asemenea minuni.

În ziua următoare veni un sătén cu un cal, ca să se i-l potcovască țiganul meșter.

Acesta făcu precum aușise dela nevastă, că a făcut învățacelul: el tăia piciorul calului, îl potcovi în făuriște, ci când colo se-l lipescă ieră la loc, nu-l putu.

Țiganul umblă și bătut și trebui să plătescă și calul; dar tot nu vrù să recunoscă, că învățacelul seu e mai mare meșter, decât densusul.

*

Înr'o duminică după amăzi, pe când familia țigănescă își petrecea în casă, ier bietul învățacel ședea singur în făuriște: intră un moș bătrân în făuriște. El venia de multe ori aci, că-i plăcea să povestescă cu tinărul învățacel.

— Vrere-ai să mai fii odată tinăr, moșule, — Țigana învățacelul cătră bătrân.

— Bine-ar fi, dragul moșului; ci șciu eu, că asta nu se mai pôte, — răspuse bătrânul.

— Ba, decă vrei, eu te fac, — Țigana tinărul și atunci lovește pe bătrânul cu un ciocan în frunte, îl pune pe vetră, aruncă cărbuni pe el, suflă cu foii, până se înroșește; apoi îl prinde cu cleștele și-l bate cu ciocanul de toate părțile; în urmă îl aruncă în picior, ca june de 20 de ani.

Țigana din casă vedu pe ferestă din ușa casei

tot, ce se întâmplă în făuriște și spuse bărbatului totă întâmplarea.

Meșterul țigan nu dișe nimic, ci aduse ciocanul cel mare din făuriște se apropiă de muma lui cea bătrână, o lovi în cap, apoi o duse pe vetră, o preseră cu cărbuni și-i dete foc. Ci cadavrul bătrânei se arse de se făcu scrum, însă tineră nu se mai făcu în veci. Țiganul ajunsese în temniță; ieră învățacelul dispăruse.

Ioan Lazariciu.

Nu plânge, mamă dulce!

— Veți ilustrațiunea de pe pagina 137. —

Ilustrațiunea din nr. prezintă ne transporteză în vechia lume mitică germană. Conform acelu mit, geniul Morții avea obiceiul să se preumbe cu copilașii a căror viață s'a stins de timpuriu.

O mamă tocmai eră pe drum, când zări trecend micii copilași sub conducerea morții. Fie-care ținea în mână câte un ol mic. În aceste se stringeau lacrimile mamei, pe cari trebuia să le pörte nevinovatele victime. Pe care mamă-sa o plângea mai profund, avea să pörte un ol mai greu.

Mama zărind la preumblare copilașii sa, sări la ea, o strinse la pept, o sărută și începù să-i vorbească în lacrimi.

— Ah! cât de rece e mormentul și cât de ferbinte este iubirea de mamă! — esclamă fetița. Nu plânge, mamă dulce! căci nu-s în stare să port lacrimile tale. Veți olul acesta! E plin de lacrimi de ale tale. De vei mai plânge, intr'atata se va îngreună, încât îl voi scăpă și o să fiu nefericită în lumea cealaltă.

I. H.

C u g e t ă r i.

Parisul este așa de mare, că, dela un cartier până la altul, bărbatii nu pot să știe ce fac nevestele lor și acesta contribuie negreșit ca să se mănție armonia în căsnici. — Fr. Goguel (1787).

În civilizațiunea modernă, cultura științelor e și mai necesară încă pôte stării morale a unei națiuni decât prosperitatea sa materială. — L. Pasteur.

Iai amorului nelinișcea, i iai tot ce dă spirit amantului. — Madame de Villeguier.

Nelinișcea deșteptă amorul; întăritând inima, și îndoișce poftele; și pe cât timp cineva nu posedă un lucru, face tot ce pôte pentru ca să-l aibă. — Madame de Sartory.

Acela care nu privește schimbarea în amor întocmai ca o distrucțiune a amorului, nu cunoșce amorul. — Pierre Leroux.

Gustul noutăților omoră amorul. Ca să fii amoresat, trebuie să iubești pe toate femeile într'una singură. — Rivaros.

Nu poți cunoșce valorea averei de cât când ai câștigat-o, și aceea a unui prieten de cât după ce l'ai perdut.

Fii cu inimă bună și cu spirit. Cea dintăiu țu-va servi ca să fii înșelat, și celalalt ca să recunoști c'ai fost înșelat.

Pentru un Orpheu care s'a dus să-și caute nevasta până în Infern, câți veduvi nu s'ar duce nici chiar în Raiu să caute pe a lor.

Când vedem cu câtă bucurie unii oameni sfășie reputațiunile noastre, ne vine să credem că viațurile lor se îngrașă de tot ce este mai bun în noi.

SALON.

Deschiderea Academiei Române.

București 15/27 martie.

În momentele în care ve scriu aceste rânduri președintele Academiei dl Dimitrie Sturdza urcându-se la tribună felicită pe membrii întruniți astăzi la Academie și declară sesiunea generală a anului 1883 de deschisă.

Tot odată Președintele constată viul interes ce-l arată față de Academie MM. LL. augustii suverani ai României, Regele și Regina, și cari în deosebi doriau foarte mult să participe la ședințele sesiunii din anul curent, dar starea sănătății MM. LL. i-au silit să lipsescă din țară chiar pe timpul acesta. Dl Sturdza propune astfel și Academia aprobă în unanimitate a se transmite pe cale telegrafică omagiile Academiei MM. LL., cari de present se află la Sestri-Ponente (Genova) sub incognitul de „Contele și contesa de Vrancea”.

Momentul acestei deschideri are în sine ceva solemn. La masa din stânga fotoliile se văd ocupate de genialul poet Alecsandri, dl ministru al instrucțiunii P. S. Aurelian, ministrul de interne G. Chițu, lingvistii Hășdeu, Quintescu, I. Sbiera și Caragiani, botanistii Brândza și Porcius, fisicul Em. Bacaloglo, doctorii Felix și Fêt, geologul Gr. Ștefanescu, istoricii N. Ionescu, Papadopol-Calimach fost ministru și dl Maniu. La masa din dreapta istoricul Melchisedec episcopul de la Roman, publicistii și lingvistii dnii Bariț, Babeș, Roman, Sion, Marienescu și N. Donesușan, ier la secretariat istoricul V. A. Urechia.

Dl Urechia dă apoi citire raportului dsale foarte interesant despre activitatea Academiei și a secțiunilor în decursul anului expirat. Acest raport conține în sine o serie întregă de lucrări importante ce s'au executat în decursul anului trecut și cari constată un progres imbucurător în viața Academiei Române.

Președintele comunică apoi programa lucrărilor cu care are să se ocupe Academia în această sesiune și care este următoarea :

1) Raportul anual al secretarului general despre activitatea Academiei și a secțiunilor în decursul anului încetat.

2) Alegerea comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute de delegațiune în decursul anului, a comisiunii pentru cercetarea compturilor din anul încetat, și a comisiunii pentru combinarea bugetului pe anul 1883—1884.

3) Raportul comisiunii însărcinate cu cercetarea cărților intrate la concurs pentru premiul Nasturel Herescu de 4000 lei și Heliade Radulescu de 5000 lei.

4) Raportul comisiunii asupra cărților intrate la concurs pentru premiul didactic de 1500 lei.

5) Raportul comisiunii însărcinate cu cercetarea lucrărilor delegațiunii în decursul anului 1882—1883.

6) Recepțiunea solemnă a dlui At. Marienescu.

7) Raport asupra stării financiare a Academiei.

8) Determinarea subiectelor de pus la concurs pe anii viitori.

9) Alegerea comisiunilor pentru cercetarea operatelor, ce vor intra la concurs în anul viitor.

10) Raportul comisiunii bibliotecii.

11) Decisiune pentru primirea bibliotecii repositului Nifon Balasescu.

12) Formarea bugetului pe anul 1883—1884.

13) Raportul dlor Barițiu, Marian și Tocilescu despre cercetările archeologice din Transilvania, Bucovina și Dobrogea.

14) Cestiuni ortografice.

15) Raportul despre publicarea manuscriptelor lui G. Seulescu.

16) Cestiunea localului Academiei.

17) Raportul dlui V. Alecsandri despre colecțiunea de poezii populare ale dlor Bârsean și Iarnic.

18) Adresa ministerului afacerilor străine nr. 2962 pentru a se trimită publicațiunile Hurmuzachi legațiunilor române din străinătate.

19) Propuneri diverse din partea secțiunilor literare, istorice și științifice.

20) Votarea regulamentului bibliotecii și al colecțiunilor.

21) Alegerea delegațiunii.

22) Raportul secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale.

După cum vedeți din diferitele articule ale acestei programe, între lucrările de cari se va ocupa Academia în sesiunea actuală, una din cele mai importante este *cestiunea ortografiei*.

Este adevărat, că regulile ortografice stabilite de Academie în sesiunile anilor 1880 și 1881, au lăsat multe cestiuni neprecisate, și anume decât în scrierea limbei române sunt de a se folosi și accentele (grav și acut).

Până astăzi publicațiunile Academiei se execută fără accente, de și sunt o mulțime de cazuri unde întrebuintarea accentelor este indispensabilă. Dar mai mult se pare, că cestiunea principală o va forma de asta dată eliminarea lui *u* (scurt). Acesta literă nu s'a bucurat nici odată de o grație deosebită în România. Societatea cultă și cu sentimente adevărat românești au considerat totdeauna pe *u* (scurt) final, ca un fel de substituțiune a slavonului „ă” din capetul cuvintelor. Astfel se pare, că ȳilele lui *u* (scurt) sânt numerate, el care a luat o parte atât activă în dezvoltarea literaturii noastre moderne.

Se vorbiă cu câteva săptămâni mai înainte, că la una séu două din ședințele sesiunii actuali va să participe și M. S. Regina membră de onoare a Academiei Române, anume se ȳice că M. S. Regina pregătise o lucrare foarte interesantă destinată a servi ca discurs de intrare în sinul Academiei. Astăzi însă MM. LL. aflându-se în străinătate, se înțelege, că de asta-dată vom fi lipsiți de plăcerea de a vedé pe Regina României celind în Academie un discurs de recepțiune.

Aș continua și mai de parte, dar este séra și trebuie să ve espedez astăzi scrisóra.

S'au ales apoi în ședința de astăzi comisiunea pentru cercetarea lucrărilor delegațiunii și anume dnii Babeș, Quintescu și Sbiera și comisiunea pentru verificarea compturilor și combinarea bugetului pe anul viitor dnii Ștefanescu, Sion și Babeș. Și cu aceste ședința primă s'a terminat.

*

Cronieă bucureșcénă.

— 14/26 martie.

(Puțină artă. — „Rosa Magică” și „Caterina Howard”. — Sera-tete „Concordiei Române”. — Literatura la ordinea ȳilei.)

Folosindu-me de vremea frumoasă ce-avurăm ieri, visitai salonul nostru de pictură, curios a vedé frumósele tablouri cari, în trecerea lor prin capitala noastră, s'au animat, pentru câteva ȳile, de păreții umilitei noastre săli de esposițiune permanentă. Astfel am avut

ocasiune să ved pe Van Dyck, Teniers, Frans Hals, Guido Reni ș. a. în originalitatea lor, și să-i admir în aceste diferite opere ale lor, provenind ori din vîndărea Gésel din Viena, ori Bournenville din Paris, ori Hamilton din Londra, ori Demidoff din San-Donato, ș. a.

Dintre cele 31 pînze cari erau espuse, am admirat mult, din cele vechi, „Sibila“ lui Guido Reni. De mîrime naturală, Sibila ridică fărnicatoru-i cap spre cer, urmînd cu privirea sborul tainicelor ei gîndiri. Păstrată cât se pôte de bine, de și are două vécuri și mai bine de vieță, acêsta admirabilă pînză, plină de espresiune, e una din cele cari fac destulă onóre măiestrului italian. Apoi „Flautistul“ lui Hals Frans (Flamand, secolul XVII) în care totul e natural, totul espri-mînd vieță, un tablou asemenea prè bine conservat. După aceea, portretul Elisabethei Van der Varent, vèdava presidentului de Ryck, unul din cele mai bune ale lui Van Dyck. Ca tablou plin de espresiune încă e de însèmnat „Cërta din joc“ de Teniers (Flamand secolul XVII), unde jocului de cărți urmèză cel de pumni și de cuțite.

Dintre tablourile măiestrilor mai noi, am remarcat p'al lui David de Notre „Fruete“, lucrat cu multă conșcință, de transparența cea mai realistă. Un cap de femeie, óchis, de cea mai caldă esecuțiune, lucrat de Bacalovici și un peisagiu minunat de Kock-Kock.

Tôte aceste tablouri ar face multă onóre pinacotecei nòstre și ar fi de dorit ca guvernul să nu pèrdă acêsta ocaziune, pentru a îmbogăți galeria museului național de tablouri, care din nenorocire e fòrte sărăcacios garnisit.

*

Acêsta e tótă arta ce-am avut prilej să admirăm în cursul acestei sèptemăni, căci despre cele alte timpuri ale artei ca d. e. teatrul, se pare că ele au rupt o cu tradițiunea ori cu adevèrata lor menire, cu scopul pentru care sînt create și pe care trebuie să-l urmărescă neincetat cu stăruință, fără șovăire, făr' a-l da o clipă dór' uitării. Teatrul Național a făcut relax atît joi, cît și sâmbètà, pe cînd se hotărîse beneficiul d-rei Velner, numai pentru a ne putè da a-sèră „Rosa magică“, fèerie stupidă, în 14 tablouri și 44 transformațiuni după cum scrie la afiș, pentru a cæreii montare s'au cheltuit, se dice, 5000 de lei. Cu tôte aste sala eră plină... de copii, cari făceau mult haz de luminările ce creșceau pînă 'n tavan și descreșceau ierăși, de chipurile strămoșilor lui Don Lopez cari se deslupiau din cadrele lor pentru a dănuți în giurul inspăimîntatului Nigodinos și de tôte ale bazaconii cari obosesc ochii făr' a aduce vr'un alt folos.

Ca contra-balanță, Teatrul Dacia ne-a dat pe „Caterina Howard“, frumòsa dramă a lui Dumas tătăl, care a fost destul de bine interpretată de dl Manolescu, Petrescu, Costescu, și de d-ele Popescu și Constantinescu. Am vèdut acêsta dramă sâmbètà, cînd teatrul eră mai mult gol, lucru care trebuie să ne facă să disperăm, că vom putè ajunge vr'odată să vedem ridicată pe scenele nòstre adevèrata artă, de ore ce ori-ce încercări de felul acesta, ori-ce sacrificii, remăn zădărnice.

*

Tot sâmbètà sèră salònele societății „Concordia Română“, se iluminase pentru a primi pe membri societății invitați la serata danțândă ce avea loc în acea sèră. De și 'nu respunsese prè mulți invitațiunii ce li se adresase, toluși eră destulă lume pentru ca să se petrecă cu multă însuflețire pînă la apròpe trei ore de dimineță. Ar fi de dorit însè ca să nu se dea cu totul părăsirii folositorul obicei din trecut, ca adevă mai

înainte d'a se începe danțul să se rostescă vr'o conferință, să se țină vr'o disertație, lucru pe care, mărturisim cu destulă părere de rèu, cam de mult nu l'am auzit. Asta e a unii folositoral cu plăcutul, ceea ce ar trebui să fie cređul unor asemeni societăți cari au de scop între altele, și comunicarea ideilor, dezvoltarea spiritului de asociație. Ne place să credem, că noul comitet care s'a ales, va luă dispozițiuni în sensul acesta, binemeritînd astfel felicitările tuturor, ale celor serioși bine înțeleș.

*

În lumea literară nimic ori mai nimic nou, cu tôte că vîndătorii ambulauți de gazete și broșuri pre-tind, că tot ce au ei, e nou. Astăzi glasul unuia dintr' acèștia strigă cât îl lăsă gura cea deschisă pînă la urechi a stăpînului seu : „Epistolia“ și „Visul Maicii Domnului!“; „Dracul în Iad“ și „A dracului muiere!“; „Două fete p'un flăcău“ și „Un amor afurisit!“ Iecă literatura la ordinea țilei!

Trist vèc, triste țile!

A. C. Șor.

Carnevalul în Botoșani.

Cernăuți 18 martie.

Carnevalul s'a sfèrșit și datorică jurnalistului este a resumă tôte plăcerile și neplăcerile prințului Carneval, fie chiar și sub pericolul de a căde în disgracia omenilor, ce și-au propus anul acesta de a ține strict postul mare pentru „spasenia“ sufletelor.

Și mult a și durat carnevalul în anul acesta. Eră destul timp de a se petrece și lumea a și știut bine, ca de regulă, de a întrebuința timpul. Ierna a fost favoritoare: ea nici n'a fost prè rece, dară nici caldă.

Să începem în raportul nostru îndată chiar cu granițele Austriei spre Moldova. De ai ajuns cu drumul de fer la stația Ițican de lângă orașul Sucevia, mai că te afli în regatul României. Un pătrar de oră te despărțese de granița comună, și revisia vamală ai trecut-o cu noroc la Ițicani și contra intrării în alt stat nu mai ai nici o pedică. După un ces de veselă călătorie prin cîmpiile româneșci, ajungi la stația Vereșci, unde ai destul timp de a te restaura de călătoria îndelungată dela Ițicani. Aci stai nu mai puțin de cît 4 ore, așteptînd cu mare ardóre trenul din Botoșani.

Botoșani, un oraș de nu mai mare de cît Cernăuți, dară mai urit, a știut a isbuti ca să i se zidescă drumul de fer lateral-secundar Vereșci-Botoșani. Acesta are însè norocul să se întarđie totdeauna cu patru ore, și pînă atunci călătorul așteptă la Vereșci. Părăsești stația, ca să te orientezi într-o cîtva în regiunea Vereșcilor.

După un pătrar de oră te întoreci, căci regiunea e monotonă. Întri în sala de așteptare. Și ce veđi? Unii din pasageri au scos cărțile lor: poeziile lui Alecsandri sèu vre-un op frances, și citeșe, alții s'au aședat lângă o mèsă și jòcă cufundați în cărți, a auzi resonînd numai mèsă de bani: ieră alții odihnese de strapățiile călătoriei, ei dorm. Dară în urmă au trecut și cele 4 ore și auzi șuerînd trenul sosind dela Botoșani. Toți se mișcă, se gătesc, numai cei cu cărți nu prè sînt mulțamiți cu conturbarea astă. Iute părăsești sala restaurațiunii și alergi pe peron, ca să veđi, ce pasageri sosesc din Botoșani. Ce mirare însè, cînd observi, că 12 sèu 16 pasageri se cobòră din vagonè. În urmă nici n'ai ce te miră de întarđiere, calea ferată de sigur că nu face prè bune gescheituri. În jumètate de ces ai și ajuns la Botoșani.

Botoșanii au o întindere tare mare și Jidani, ca în ori ce oraș Moldovan și Bucovinean găsești și aici destuli. Ei sînt aici numai comercianți, de politică încă nu se ocupă. Prin stăruința primarului, dl Ciolac, Botoșanii s'au rădicat și înfrumșetă într-un mult în anii din urmă. Cu toate acestea însă încă nu posedă ca Cernăuți o societate pentru înfrumșetarea orașului. Iluminație cu gaz și tramvai nu găsești încă în Botoșani, aici ca și în Cernăuți orașul se iluminează cu petrolul, dară birjarii întrec toate așteptările unui Cernăuțan.

Un om dintr-o familie ceva mai bună nici nu îndrăznește a imblă pe jos în Botoșani, și de ești încă angajat din Austria, ia-te în sēmă, se nu-ți perdi din orgoliu. Pe un așa călătoriu adevăratul Botoșănean l'ar crede un „Neamț”. Totă lumea deci alergă în birje, de și în timpul cel din urmă s'au făcut în Botoșani trotoare de asfalt. Mai înainte se dice, că lumea amblă aici ca și în Iași pe poduri de lemn, de aceea și acelea numi de strade, ca „Podul Hoacii” ș. a. Case frumoase se rădică în Botoșani, dară și multe căsuțe mici se mai găsesc în mijlocul grădinelor. Admirațiunea ta însă o răpește teatrul din Botoșani. Te găsești înaintea unei case strimte cu patru etaje, și uimirea la crește, când vezi o asemănare cu turnul pieziș din Pisa. „Amice. — dăsei unui cunoscut Botoșani, — e minune, că acesta casă nu se cutropește”. În momentul, când eră să-mi răspundă, trecu un birjar cu o iuțelă și linișce nespūsă pe lângă acest zid. Priviam uimit nepăsarea și sângele rece al Botoșanilor. Acūs suspendate reprezentațiile teatrale în acest teatru; catastrofa întemplată în Ringtheater din Viena a atras și aici măsuri aspre de apărare contra incendiului. Muncicipiul din Botoșani a recunoscut pericolul acestui edificiu unic în felul seu și a interzis ori ce reprezentație teatrală în el.

De un an și mai bine nu se mai jocă în teatrul din Botoșani și seratele clubului femeilor române de acolo au ajuns cu acesta la o mai mare însemnătate în viața publică. Între viața publică din Botoșani și Cernăuți e o mare diferență. În Cernăuți nu există de loc petreceri în case particulare, ci tot Cernăuțul își concentrează viața de restaurare în cafenele și serate și baluri publice arangiate de societăți de binefacere. E raritate, să auzi în Cernăuți de un bal la acea și acea casă particulară. În Botoșani găsești contrariul. O viață publică în sensul acesta nici nu se află aici. Moldovanul e în de comun ospetăreț și voios. Mai că în toate casele din Botoșani se găsește în toate zilele carnevalului petreceri, pe cari le încoronază de regulă splendide baluri, arangiate cu un lux extraordinar. Viața socială aici e tare dezvoltată. Într-o stradă găsești din o grădină în alta comunicațiune printr-o porțică, și familiile se vizitează prin porțile acestea. Se pōte înțelege, de ce nu imblă nimene pe drum pe jos. De secretul acestor taine am dat și eu singur mai târziu.

Se dice în decomon, că Botoșanul dorme mai mult ca Cernăuțanul. Nu-i exact. Botoșanul se scolă târziu, dar se și culcă târziu; el se petrece neconținut noptea. Prânzul îl mănâncă așisdere târziu, cam pe la 5 sau 6 ore d. a. Viața socială a lor e tare cordială. De aceea nici nu s'au putut gândi încă la baluri publice.

Și Botoșanii posedă dintr-o vreme multe societăți de binefacere și de științe. Chiar ierna asta s'a înființat și o societate așa numită „enciclopedică”. Vedeti, că Botoșanii n'au ramas așa de tare înapoi, ca și calendarul iulian cu 13 zile.

Între aceste societăți ocupă fără îndoieală „clubul femeilor române”, rangul cel dintăiu. În fruntea acestor

teii societăți stă dōmna Sofian Roxandra. De vr'o căți-va ani acesta societate arangază serate cu dans în timpul carnevalului. Ele au fost totdeuna bine cercetate, dară n'au ajuns la acea însemnătate ca în anul acesta. Patru serate a dat acest club în carnevalul acesta și toate au reușit peste așteptările tuturor.

În serile seratelor acestui club se observă neconținut îndreptându-se equipage elegante spre localitățile clubului. Spre noue ore sēra erau și salōnele pline de őspeți. Damele în costume, ce nu lāsă nimic de dorit în eleganță, se primbla cu cavaleri în salōnele de dans; audieai mult franțuzeșce, mai puțin româneșce. Dară n'ai ce face, a șci limba francesă e un sēm de mare cultură. Și omul trebuie să tină la bon ton. Domni mai naintați în vērștă sînt mai conservatori: ei vorbesc numai româneșce. Petrecerea devine din ce în ce mai animată. Începe dansurile. Ore care domnișōră să fie regina acestor serate? Dară privind cununa cea mare a damicelelor, că greu te-ai decide să preferi pe una din toate. Și poziția unui om tinēr neînsurat îngreue și mai mult respunsul. Botoșanii sînt de regulă ȳmeni frumoși, cu cāt dară trebuie să fie sexul frumos, și mai ales fetițele? Privind cununa aceasta mare a damicelelor, m'oiu ști a dă înaintea vre-unei.

O cunună mai frumoșă de dșōre nici nu s'a vēdūt. Sē numim unele din cununa astă mare: dșōra Natalia Botez, Eugenia Botez, Maria Holban, Gelemeia ș. a. Seratele acestui club femeiesc sînt într-un adevēr baluri de elită. Publicul lor e curat românesc, puțini Armeni numai se află. Jidani nici de loc.

Armenii Moldoveni încă n'au ajuns să se asimileze Românului, cum au făcut cei din Galiția față cu Poloni; a casă în familie ei vorbeșce limba armenă, cultul lor e cel armenesc, care difere într-un mult de cel ortodox și catolic, și-l sevērșese de regulă în limba armenescă. Armenii au și școlele lor elementare, în cari se predă numai armenesc. Pe cāt Armēniul Polon din Galiția acū nu se mai distinge de Polon nici prin relegea și limba, căci el nu mai vorbeșce armenesc, ci numai leșeșce; Armēniul Moldovan e altfel. El a conservat nația sa în deplin și prin comerțul a șciut să și recăștige o avuție nu mică. El ține strict la regulile convenționale sociale, dară cu toate acestea nu i iubit de Român. Armēniul Moldovan e prē exclusiv încă, și un fanatic religios.

De abia pe la ȳrele de deminētă încep őspeții seratei a se îndepărtă. Și nu puține reminiscențe aduc junele și junii acasă.

Veniturile acestor serate au fost peste așteptare. Veniturile acestea au de scop de a lărgi activitatea clubului, și multe bune și-au luat de scop acest club. Sîntem în drept a crede, că la anul viitor n'o se întrelese clubul de a arangia iēră astfel de serate.

Dionisiu O. Olinescu.

Viēta socială în Bucovina.

Cernăuți 25 martie.

(Serata societății „Junimea”. — Teatrul român de diletanți. — Mōrtea a doi patrioți români. — Dl Maiorescu în Cernăuți.)

Sē revenim acū la serata societății academice române din Bucovina: „Junimea”, care și în anul acesta a arangiat o serată într-a 21/2 în sala reuniunii musicale din Cernăuți. Sala aceasta eră decorată într-un mod ne mai vēdūt până acum. Podul salei, unde mai înainte eră scena concertelor arangiate de societatea musicală aceasta, eră decorat cu felii de flori de flori, între cari zărești pe muzica regimentului Bucovinean. Sala întrégă e decorată cu flori și frumoșe covōre a-

târnă de pe lojele în jos, în cari vezi concentrată mai toată aristocrația română și clerul înalt. Vestibulul intrării s'a prefăcut într'o grădinuță frumoasă, în care răpește admirarea tuturor o fântănuță săritore, a cărei apă cade într'un boschet de flori. Sala reuniunii musicale germăne din Cernăuți e destul de mare și destul de mulți au fost și oșpeții acestei serate. Din unghierul cel mai îndepărtat al Bucovinei găsiți reprezentanți. Rar care Român se află în Cernăuți, care se nu fie prezente la acest bal! Musica militară execută arile de dans cu obicinuita-i precizie și sub aceste arii se pare a se mișca piciorul mai ușor. Dară fie cum ar fi, musica lui Grigori din Sucăvă are ceva misterios, am dice mai românesc, mai național; regretăm într'u mult lipsa acestui bard musical român la această precere națională.

Se jucă și astă-dată „Romana“, la care luară parte peste 70 de părechi, de nu mai mult. Multe domnișore și dămne se înfățișară în séra astă în costum național, și omul trebuie să se încante de frumuseța acestui port. Le numeram, și vedeam, cum vr'o 40 de dame în costum național. La 12 și jumătate 12 studinți dela universitate executară în costum național simplu jocul „Călușer“ cu mare precizie. Străinii se imbulziau și se opintiau, ca să se nu scape din vedere nici o figură a acestui joc național interesant. După jocul acesta se pôte dejudcă și deduce, cât cavalerism și eroism stă dormitând în Românul de astăzi. Chiar costumul, în care se execută el, probéză asta. Cușmă pe cap, cămeșe și nădragi și clopăței mici lângă sandale e o îmbrăcăminte atât de simplă, în cât ideea noastră din sus destul se documenteză. Și astfel se execută el nu numai în Bucovina, ci și în Ardeal și Ungaria. Pentru introducerea acestui joc și în societăți înalte s'ar recere executarea lui și cu dame. Atuncia cred, că eroitatea acestui joc s'ar spori într'u mult, și cu greu s'ar găsi cineva, care ar negă frumuseța lui.

Venitul acestei serate fu destul de mare, care curge în casa acestei societăți brave de tineri, a societății academice române „Junimea“.

*

Și teatrul nostru diletant român face progrese minunate. Mulți din membrii lui s'au urcat la mare perfecțiune. Mai ales credem că s'au destins prin o jucare fină și frumoasă: dămna Droglă și dr. Popescul și Nicolau Meședer. Și jocul celorlalte dămne și domni nu lasă nimic de dorit. Până acum mai că în fieșce-care joie a dat teatrul diletant câte o reprezentație. Cu multă precauțiune știu comitetul teatral de a-și alege reportoarul teatral. Piese reprezentate aparțin mai tote musei dlui Vasile Alecsandri și Jacob Negruzzi.

*

Dară carnevalul din anul acesta a avut și partea sa tristă. Românii din Bucovina au perdut pe doi destinsi patrioți ai sei. La începutul lui februarie muri fostul deputat dl cav. de Flondor, și la începutul lui martie tinêrul talentat dl dr. Petru Piteiu, c. r. adjunct la direcțiunea administrativă a moșilor fondului religionar.

De abia se lăti fama despre mórtea lui Piteiu și toată strada și piața, ce duc la locuința lui, eră plină pînă de ômeni: colegi de ai lui, dămne și dșore, bărbați fără destingere de stare. De departe se cunosea, că a trebuit să móră iubitul lor. În fețele tuturor se zugrăviă adâncă tristeță. Și a dâna di, în diua înmormântării, eră toată piața și strada bătută de ômeni de diferite stări. Eră o mulțime peste 5 mii de ômeni, de nu mai mult. Toți amplotiații Cernăuțului au sosit în corpore, între cari vedurăm și pe președintele țării,

bar. Alesani. O companie de soldați deschidea conductului funebral, după care urmă musica militară, întinând cântece triste. Dr. Piteiu a fost și locoteninte de rezervă și a luat parte la ocupațiunea Bosniei. După musică viniau preoții în frunte cu vicariul metropolitan, Arcadie Ciupercoviciu, și după ei sicriul defunctului încărcat de o mulțime ne mai vędută de cununi de flori. În giurul sicriului pășiau 12 tineri, amici ai lui, și în urma sicriului pedelul universitar cu insemnele doctorului. În deplină desperare urmau sicriului părinții defunctului, conduși de metropolitul dr. Silvestru Morar. Toți oficerii activi cât și cei de rezervă erau de față. Pe tot drumul până la biserica catedrală și de acolo până la cîntirim se asociă necontentit o mulțime nouă de ômeni. Balconurile caselor, pe unde avea să trecă conductul, gemeau de ômeni, și nu pe una vedeai lăcrimând și plângend după acest tinêr cu atâtea speranțe. Nu eră nici o ferestă, unde să nu fi zărit o ființă omenescă, ce arêtă compătimirea sa. Biserica catedrală cât de spațioasă, nu putea încăpe toată lumea. Tocmai aici eră la culme manifestațiunile pentru mort. Mulți și multe isbucniră în plânsete. Nu mai puteam stă în biserică, căutam să es de acolo. Și afară percurgea necontentit lumea, așteptând eșirea din biserică. În „strada rusescă“ dedă detașemêntul militar onorurile cuvenite unui soldat, și se rentôrse în casarmă. Două cuvântări s'au ținut, și adecă una în biserică de d. archimandrit Mihail M. Călinescu și a dâna la mormênt de cătră vicariul metropolitan Arcadie Ciupercoviciu.

Nu cred să se li vędut cândva în Cernăuți o așa de pompôsă îngropăciune ca astă! Dr. Piteiu a fost iubitul nu numai al întregi românimi, ci și al întregului Cernăuți, fără distingere de naționalitate și fără distingere de relege și fără distingere de stări. Aristocrația eră așa de întregă reprezentată ca și birocrăția și poporul. Prin manierele sale elegante și prin caracterul seu rar, repausatul a știut de a-și căștigă ori unde simpatie și incredere. Nu se șcia un bal în Cernăuți, unde să nu fi fost el arangiătorul ei. Societatea academică „Junimea“, perde mult prin mórtea aranjurului seu. Românimea din Bucovina perde foarte mult prin decedarea acestui om distins și părinții toată lor speranță și bucurie.

*

La începutul lui martie a. c. a petrecut în Cernăuți mai multe zile fostul ministru românesc dl dr. Tit Liviu Maiorescu. În restimpul acesta dsa vizitase teatrul român diletant din Cernăuți, societatea academică română „Junimea“. Societatea „Junimea“ o vizită într'o duminică; membri aușind de sosirea dlui Maiorescu și de scopul dlui de a vizită „Junimea“, se adunară toți în cabinetul ei de lectură. Dsa binevoi a vorbi cu fieșce-care membru, îmbărbătând în urmă pe toți la un studiu riguros și științific, unde să nu uite de loc de critica ce e condiția primă al unui progres riguros.

După călătoria dsale citirăm în gazetele Cernăutene, că dl Maiorescu eră trimis de guvernul român de a efectui vinderea unor moșii Bucovinene, cari s'au ajudecat guvernului Român în anul trecut de cătră judecătorii austriace. Moșile acestea eră ale unor „mănăstiri închinat“ din Moldova, cari se administrau aci de cătră un boer. Aceste moșii. tote în număr de șese, și anume: Dracineți, cu o arendă anuală de 20,000 de florini, Trestiana, Volcineți, Bêtrănești, Chindești și Vașcoți pe Siret, guvernul român le vëndu prin reprezentantele seu dl Maiorescu, dlui baron Nicolau Harmuzachi pentru suma de 700,000 de franci, adecă cu un preț neîndatinat de eștin. Guvernul român a avut sigur de scop de a mări și aședă splendoră

acestei case române bine meritate pentru națiunea română într-o țară atât de poliglotă cum e Bucovina.

Dionisiu O. Olinescu.

C e e n o u ?

Reuniunea română de cântări din Sibiu va da zilele aceste primul seu concert ordinaru. La acesta va lua parte activă și dl Nicolae Popovici, profesor de musică și cântări la institutul pedagogic-teologic din Caransebeș, carele a studiat prin conservatoriile din Lipsca și Viena. Dsa va cânta un solo. Celelalte soluri vor fi cântate de dna Ana Moga și de dșora Elena br. de Pop.

† **Societatea „Julia“** a junimei române dela universitatea din Cluș ni-a trimis raportul seu despre starea și activitatea sa în 1879—1882. adecă în trei ani școlari. Din acest raport vedem, că societatea are un fond de 2120 fl. 29 cr.: biblioteca are 212 opuri, în 242 volume și 55 broșure.

Societatea „Transilvania“ din București a ținut adunarea sa generală duminica trecută. După ce s'a ascultat darea de semă a comitetului, precum și raportul comisiunii de verificarea socotelilor, cari s'au aprobat în unanimitate și fără discuțiune, s'a procedat la alegerea noului comitet și în unanimitate s'a reales: președinte dl general Adrian: vice-președinte dd. A. Lupăscu și G. Misail; membrii dd. P. Cernătescu, D. Aug. Laurian, Ir. Circa, Gr. T. Brătian, D. Alecsiu și I. Ciura; cassier dl Al. Lupăscu; secretar-comptabil dl Dionisie Precup. S'a votat apoi budgetul pe 1883. Avearea totală a societății „Transilvania“ este de 166,408 lei și 29 bani.

„**Noua Bibliotecă Română**“ nu este spriginită cu destulă căldură din partea publicului cetitor. Acuma redacțiunea adresează un apel la publicul român, declarând la sfârșit, că: Zelul abonanților va decide asupra sorții acelei întreprinderi, căci decă redacțiunea nu va fi sprijinită prin abonamente, se va vedea silită a curma editarea acelei foi cu nr. 24. Dorim din inimă, ca publicul să răspundă cu căldură la acest apel și astfel să mântuască viața unei reviste literare române!

Literatura poporală română de dr. M. Gaster, a eșit la București, cuprindând și un apendice: „Voroava Garamanților cu Alesandru Machedon“ de Nicolae Costin. Un volum în 8° de 620 pagini, prețul 5 lei.

✓ **Diare noue:** „*Săteanul*“ în tîrgul Cărbunești, județul Gorju, în România. — „*Cooperatorul român*“ este titlul unui diar apărut la București, ca organ al societăților cooperative, avînd de scep să apere interesele meseriașilor, comercianților și societăților din țară.

George Mailáth ucis! Unul din bărbații de frunte ai Ungariei, purtând demnitatea de „*Judex Curiae*“, președintele tribunalului suprem, președintele casei magnaților (senatului), a fost ucis mercuri spre joi noaptea în locuința sa din Buda. Ucigașii antăiu i-au astupat gura, apoi i-au legat gâtul cu un ștréng și l'au innădușit. Jefeind banii și unele efecte, se coborîră prin feréstă pe scări de funii. Servitoriul seu, care a dormit în odaia d'alături, s'a arestat. George Mailáth a fost de 65 ani.

Necrológe. Ioan Trifan, jude reg. de cerc în Geoagiu, avocat, a încetat din viață la 23 martie, în elate de 41 ani. Îl jălesc: Maria Trifan ca soție; Silvia și Sever ca fii; Petru Trifan paroc gr. cat. ca tată;

Catarina Trifan ca soră; Dionisiu Tobias, președ. de trib. reg. în pensiuine și avocat, ca socru; Eugenia, Alesandru, Rozina, Otilia, Hortensia și Octavian Tobias, ca cumnați și cumnate. ✓ *Simeon Popoviciu*, septemvir reg. în pensiuine, a repausat în Ghilad, lângă Timișoara, la 9/21 martiu, în etate de 71 ani, jălit de Petru Popoviciu nepot, și de Maria Mureșan fiică de creștere.

Problemă matematică

de Emilia C. Nicóra.

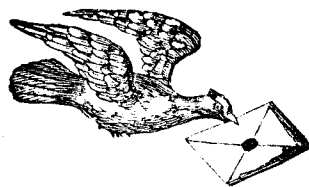
O familie constă din tata, mama și 5 copii; dintre copii fie-carele e mai bătrân cu 13 luni decăt celalalt, mama-i de două ori așa de bătrân ca toți cei 5 copii la oaltă, tatăl e cu 10 ani mai bătrân decăt mama. De ce etate e fie-care membru al familiei, decăt etatea celor șapte la oaltă e 100 de ani?

Terminul de deslegare e 14 aprile. Ca totde-una și de astă-dată se va sorti o carte între deslegători.

Deslegarea problemei matematice din nr. 9: „Numarul gaștelor a fost 16“.

Deslegare bună ni-a sosit dela dómnele și domnișorele: Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Iconia Borea, Maria Ciuciu, Emilia C. Nicóra, Lucreția Coroiu, Veturia P. Dessean, Vilma Alecsandru, Matilda și Maria Dobog, Viorea G. Sandu, Elena Filip n. Groza, Emilia Popescu, Petronela Cornea n. Mișiciu, Maria B. Cornea, Eufrosina Popescu, Amalia Crișan, Iosefina Pop, Nina Ardeleanu, Minodora Micșunescu, Maria Popoviciu, și dela dnii Andrei Pop, Vasilie Duma, Traian Puticiu, Ioan Costa. Premiul s'a obținut de domnișora Iosefina Pop.

Poșta Redacțiunii.

Dlui N. B. în V. Se vor publica.

Dlui S. M. în O. V'am trimis epistola particulară.

Dlui D. O. O. în C. Vom întrebuintă-o cât mai curînd.

Dlui P. V. Gr. în I. Nimic?

Dlui I. B. în Ch. Nr. 9 vi s'a trimes.

Naprade. Corespondințe de aceste se potrivește în diuarele politice.

Călindarul săptămânei.

Țiua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sêrbătorile.	Sórele resare	Sórele apune
Duminecă	20	1	Sf. uciși.	5 41	6 27
Luni	21	2	Cuv. Jacob Ep.	5 39	6 28
Martți	22	3	Sf. Martie Vasilie.	5 37	6 30
Mercuri	23	4	Pré cuv. Nicon.	5 35	6 31
Joi	24	5	Păr. Zaharia.	5 33	6 32
Vineri	25	6	(†) Buna Vestire.	5 31	6 34
Sâmbetă	26	7	Arh. Gavril.	5 29	6 35

☞ **Treiluniul jan.—martie** se va încheia cu numerul viitor. Dnii a căror abonamente vor expira atunci, sînt rugați a le înnoi de timpuriu, căci a conto nu putem trâmite foia nimeniuia.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.